

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ АЙМАҚТАРЫНДАҒЫ ТУРИСТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ДАМУЫ

DEVELOPMENT OF TOURISTIC INFRASTRUCTURE IN CROSS-BORDER AREAS OF KAZAKHSTAN

Aigerim Sansyzbayevna MAKHSHACHEVA

PhD doctorate, Kyrgyzstan Inter University. Specialty of Tourism Bishkek City/The Kyrgyz Republic

Saniana Uyalialya AIKUZHINA

Senior Lecturer Aktobe Regional State University named after K.Zhubanov, Department of Geography, The Kyrgyz Republic

ТҮЙІНДЕМЕ

Мақалада Қазақстанның туризм саласында жүргізілген жұмыстарға талдау жасай отырып, Қазақстанның шекаралас аймақтарындағы туристік инфрақұрылымның ерекшеліктері туралы, туристік орындар жөнінде қысқаша географиялық тұрғыда негізделген ақпарат берілген.

Кілт сөздер: Туризм, туристік инфрақұрылым, трансшекаралық аймақтар, экономикалық аймақ, туристік ақпарат.

ABSTRACT

In the current study is analysed range of works of tourism sphere in Kazakhstan such as feature of touristic infrastructure in cross-border areas of this country. Also, the study includes information about touristic places regarding geographical point of view.

Key words: tourism, touristic infrastructure, cross-border areas, economical area, touristic information.

Егемен Қазақстан мемлекетінің қалыптасуы өте күрделі кезеңдерде жүріп жатыр. Қазір мемлекетіміздің қалыптасуының күрделі мәселелерінің маңыздыларының бірі – аумақты кеңістікте ұйымдастырудың ерекшеліктерін көрсету.

Мемлекетіміздің “Қазақстан - 2030” стратегиялық бағдарламасына сәйкес ұстанып отырған саясаты - ел бірлігін сақтау, халықтың тұрмыс тіршілігін, өмір сүру сапасын жақсартып отырып ел аумағын кеңістікте тиімді орналастыру болып табылады.

Қазақстан республикасы Еуразия құрлығының орталығында орналасқан. Қазақстан шекарасының жалпы ұзындығы 13394 км болса, оның 2000 км-ден астамы теңізбен. Қазақстан бастыста, солтүстік-батыста және солтүстікте 7591 км Ресеймен шектеседі. Республиканың Алтайдан Тянь-Шаньға дейінгі 1782 км созылып жатқан шығыс шекарасы Қытай Халық Республикасымен арадағы мемлекеттік шекара болып табылады. Ал оңтүстігінде тәуелсіз мемлекеттер: Түрікменстанмен – 426 км, Өзбекстанмен – 2354 км, Қырғызстанмен – 1241 км шектеседі. Республиканың шекарасы батысында – Каспий маңы ойпаты мен Жалпы Сырт қыратының біраз бөлігін, солтүстігінде Батыс Сібір жазығының оңтүстігін, оңтүстігінде Тұран ойпатын, ал шығысы мен оңтүстік шығысында Алтайдың батыс бөлігінің, Саур, Тарбағатай жоталарының, Жетісу (Жоңғар) Алатауының негізгі бөлігін және Тянь-Шаньның солтүстік жоталарын басып өтеді.

Туристік инфрақұрылымның дамуы өз кезегінде ішкі және сырқы туризм өрісінің кеңеюіне жол ашып береді. Біздің мемлекетімізге келген туристер көбінесе трансшекаралық туристік инфрақұрылымымен байланыста болғаны анық. Сол себепті, біз Қазақстанның

трансшекаралық туристік инфрақұрылымының дамытуына және жандануына мән беруге тиіспіз.

Қазақстандағы трансшекаралық туристік нысандарға республиканың шекара аймақтарында ораласқан табиғи-рекреациялық, тарихи-археологиялық, тәуеп ету орындары жатады. Әсіресе батысында Маңғыстау өңірі, шығысында Алтай өңірі, оңтүстігінде Жетісу алабы және оңтүстіктегі көне тарихи қалалардың орнына туристердің қызығушылығы мол.

Еліміздегі туризм саласындағы серіктестікті нығайту тараптары:

1. Шекара аумағындағы мекендердің туристік қорын ескере отырып, арнайы туристік маршруттарды құру, көрікті жерлерді аралау, демалу, шипажай, тауар сатып алу, сауық құру секілді туристік бағыттарды дамытуға.
2. Туризмге қолайлы жағдай тудыру үшін серіктестікті нығайту, туристердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету және оқыс оқиғалардың орын алмауын қадағалауға.
3. Туристік өнімдер маркетингі саласында серіктестікті нығайту, арнайы туристік кадрларды даярлау және туристік ақпарат алмасуға ниетті.

Халықаралық Алтай өңірі елдерінің мүмкіндігі жоғары іскерлік бағыттары:

1. Кен және металлургия. Өлке табиғи ресурстарға өте бай, әсіресе полиметалл, темір кендері және отын-энергетикалық ресурстар және т.б. Олардың әлі толықтай барланбаған және резервтік қорлары бар. Бұл мемлекеттердің бірлесіп мықты, бәсекеге қабілетті индустриялды-экономикалық істестік құруына жақсы мүмкіндіктер туғызады.
2. Ауылшаруашылығы. Алтай өлкесінің табиғи жағдайлары егін егуге және малшаруашылығын дамытуға өте қолайлы. Шығыс Қазақстанда марал және омарта шаруашылығы дамыған. Қазіргі таңда аймақта өндірілетін бал, панты (мүйіз) өнімдері шетелдерде де танымал, алдағы уақытта тауар маркасын жасау жұмыстары алға қойылған. Аймақтың шаруашылығы экологияны жасылдандыруға және таза өнім шығаруға бағытталған. Экспорттық ауылшаруашылығын дамытудың мүмкіндіктері өте зор.
3. Туризм. «Алтай - алтын таулары» трансшекаралық туристік сақиналық маршруты мүше мемлекеттер үкіметтерінің бекітуінен өтіп, туристік фирмалар жағынан басталып та кетті. Бұл осы өңірдегі жергілікті халықтың әл-ауқатын көтеруге оң әсерін тигізеді.

Бүгінгі таңда халықаралық Алтай өңірі деген үлкен бір географиялық ұғым, оның қамтитын аумағы: Қытайдың Шыңжан Алтай аймағы - Өр Алтай; Қазақстанның Шығыс Қазақстан облысы - Кенді Алтай; Ресейдің Алтай шекара ауданы - Таулы Алтай және Монғолияның Қобда, сондай-ақ Баян-Өлгей аймақтары. Жалпы жер көлемі 78 мың км², халық саны 5 млн-нан астам. Қазақстандық Алтай өлкесі, бұл - Алтай тауларының оңтүстік бөлігінде орналасқан Шығыс Қазақстан облысы (Кенді Алтай). Жер көлемі 283,3 мың км², 2015 жылғы мәлімет бойынша халық саны 1 395,2 мың адам. Қытай Алтайы - Қытайдың солтүстік-батыс шекарасында орналасқан аймақ. Әкімшілік құрылымы Шыңжан-ұйғыр автономиялы ауданына қарайды. Жер ауданы 117 мың км², халық саны 2015 жылғы соңғы деректер бойынша 700 мың адамды құрайды.

Ресейлік Алтайға Алтай өлкесі кіреді. Алтай өлкесі – Ресей Федерациясының субъектісі, Сібір Федералдық округінің құрамындағы аймақ. Халық саны 2 384,7 мың адам, жер көлемі 167 996 км². Монғолияның Алтай өлкесіне Баян-Өлгей мен Ховда аймақтары кіреді. Баян-Өлгей аймағы - Монғолияның ең батыстағы, ең биік таулы аймағы. Баян-Өлгей аймағының жер аумағы - 45 705 км², халық саны 91,470 адам. Ховда аймағы - Монғолияның батысында орналасқан. Халық саны 91,687 адам, ал жер аумағы 76,100 км² құрайды.

Каспий теңізі - Қазақстан, Ресей, Әзірбайжан, Иран және Түркіменстан бес мемлекетті біріктіретін үлкен тұйықталған су қоймасы. Сондықтан Маңғыстау облысында теңіз туризмін дамыту тиімді болмақ.

Қазақстан аймағында туризмнің барлық түрін дамытуға мүмкіншіліктер бар. Түрлі еуропалық және азиялықнарықтағы ахуалды зерделеу нәтижесінде мынадай қорытынды шығаруға болады:

- ✓ Тұтастай алғанда Орталық Азияның әне дәлірек айтқанда Қазақстанның әлі де болса халықаралық туристік бағыттар бөлігінде белгісіз болып қалып отыр.
- ✓ «Қазақстан» сөзі жиі танылады, бірақ әлі де арнаулы туристік имиджі жоқ.
- ✓ Еуропалық та, азиялық та туристік нарықта салыстырмалы түрде Қазақстанға келуге деген үлкен қызығушылық байқалады, мұның өзі нақты болашақта шетелдік туристер ағынының ұлғаю мүмкіндігін көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстанның физикалық географиясы, Алматы: Атамұра, 2008.
2. Башмаков А. Межрегиональное и приграничное сотрудничество Казахстана и России. Ж//Саясат, №1, 2005, с. 39.
3. А.Секенұлы, З.Т.Ауезова, А.М.Адилханова. Халықаралық Алтай өңіріндегі елдердің іскерлік бағыттағы экономикалық мүмкіндіктері. // Вестник ВКГТУ, №3, 2015, 91-95 с.
4. Гельдыева Г.В., Надыров Ш.М. Роль межгосударственных факторов в регулировании и управлении развитием Аральской природно-хозяйственной системы. // "Гидрометеорология и Экология», Алматы, 2002, №4, с. 175-190.
5. Бильчак В.С., Захаров В.Ф. Региональная экономика. Калининград, 1998. С. 40.
6. Маматканов Д.М., Проблемы использования водно-энергетических ресурсов региона в третьем тысячелетии и их межгосударственная интеграция. // Материалы II-ой международной научно-практической конференции «Экономическое сотрудничество в Центральной Азии: возможности, формы, механизмы реализации» 2-3 июня 1998 г., Бишкек, 1998. - С. 155-159.
7. Бандман М. К. Подход и основные этапы решения задачи оптимизации формирования ТПК. // Моделирование формирования территориально-производственных комплексов. – Новосибирск: ИЭиОПП, 1977. С.-100.
8. Основополагающие принципы устойчивого пространственного развития Европейского континента. Проект. Февраль 2000 г., Ганновер, 7-8 сентября 2000 г.
9. Надыров Ш.М. Синьцзян - Уйгурский Автономный Район в динамике экономических и политических отношений РК и КНР. Казахстан –Спектр, 2006, №1, с.14